LANTBRUKSNYTT

EN TIDNING FÖR DIG PÅ LANDSBYGDEN | LÄNSSTYRELSEN I HALLANDS LÄN | NR 2:2026

Yrkeslivet knackar på dörren och branschen välkomnar dem

Stort intresse för att bygga nytt — så blir du en bättre beställare

Vad händer under markytan?

Från Holland till Halland

Innehåll

02 Ledare

03 15 juni är sista dag att utöka i SAM-ansökan

04 Yrkeslivet knackar på dörren och branschen välkomnar dem

08 Första intrycket avgör i gårds butiken

10 Stort intresse för att bygga nytt – så blir du en bättre beställare

12 Röster från en byggherrekurs

13 Rådgivning Eko

14 Från Holland till Halland

16 Småbiotoper i odlings-landskapet

18 Vad händer under markytan?

20 Faror på betet

22 Ägg - något att satsa på

23 Är du intresserad av ängsskötsel?

24 Så lyckas du med restaure-ringen

26 Med gås på menyn

27 Vad tycker du om tidningen Lantbruksnytt?

LANTBRUKSNYTT

Länsstyrelsen i Hallands län
Telefon, växel: 010-224 30 00
E-post: halland@lansstyrelsen.se
Webb: www.lansstyrelsen.se/halland
Ansvarig utgivare: Kristin Ovik
Redaktör: Annica Lindén

OMSLAGSBILD
Elever i klass NB26C på Munka-gårdsgymnasiet
FOTO: Gun Wallnedal

TRYCK
Stema Specialtryck AB

Lantbruksbruksnytt är en tidskrift för lantbruk och landsbygd i Hallands län. Den ges ut av Landsbygdsenheten vid Länsstyrelsen i Hallands län och finansieras av EU och svenska staten.

Medfinansieras av Europeiska unionen

LEDARE

Morgondagens lantbruk

Vad har vi framför oss? Det är väl en vanlig fråga som människor ställt sig i alla tider. Hos många sätter det igång problemlösarinstinkten. Jag tycker det syns särskilt tydligt inom lantbrukarkåren. Just nu står vi till exempel åter i en vattenbristsituation. Då får Länsstyrelsen genast återkoppling och samarbetsförfrågningar från branschen. Vad planerar Länsstyrelsen, vad kan vi göra tillsammans? Lantbrukare vet hur man gör för att ta tag i problem och det gäller både korta och långa perspektiv för livsmedelsproduktionen.

Det kommer dessutom nya lantbrukare med samma inställning och intresse. De flesta är överens om att matproduktion, klimatanpassning och biologisk mångfald är nyckelfaktorer som behöver lösas tillsammans. Då är det särskilt intressant att läsa om tankar som kommande lantbrukare har med sig in i framtiden. De räds inte utmaningar, förändring, problemlösning och varierat arbete. Trots att de ser osäkerheten i miljö, klimat och kostnader i lantbruket så är det ingen tvekan om att välja lantbruksinriktningen och att det är bästa jobbet. Alla kommer kanske inte att ha egen gård men det finns många roller och företagsinriktningar att fylla som behövs för att produktionen ska rulla.

Det är inte bara Sveriges unga lantbrukare som ser möjligheterna. Det finns även europeiska lantbrukare som tycker att det är värt att satsa på lantbruk i Sverige. Med Europas miljöutmaningar framstår Sverige som framtidslandet för livsmedelsproduktion. Trots svårigheter med språk och den sociala biten ser man optimistiskt på de stora utvecklingsmöjligheterna.

Länsstyrelsen ser också att det finns ett stort intresse för de kurser som finns för att bygga nytt, genomföra ägarskifte eller att utveckla sin verksamhet på något sätt. Här ser vi också att det är en hel del unga som deltar. Dessutom behöver man kanske utveckla sina marker, vilket vi ser intresse för genom att det finns ett fortsatt engagemang i att restaurera betesmarker eller genom att göra andra insatser för biologisk mångfald. Det finns till exempel en stor förfrågan om hur man kan bidra med nya blommande ytor och andra småbiotoper eller om hur man kan få till ett bra markmikroliv.

Med förtroende för våra framtida problemlösare!

Kristin Ovik,
Enhetschef för Länsstyrelsens landsbygdsenhet

15 juni är sista dagen som du kan utöka i din SAM ansökan

Du kan utöka befintliga block och skiften eller lägga till nya block och skiften inom de ersättningar du sökt. Du kan lägga till nya anläggningsnummer om det fanns ett anläggningsnummer i ansökan senast 4 maj.

Markuppföljning

Nytt för i år är att du får SMS om det upptäcks skillnader mellan satellitbilderna och det du har uppgett i din ansökan. Se därför till att du har uppdaterat ditt mobilnummer på Mina sidor.

Om du får ett brev eller SMS:

- Gå in på Mina sidor. Under rubriken Markuppföljning ser du resultatet.
- Är resultatet rätt ska du ändra i din ansökan i SAM internet.
- Är resultatet fel ska du skicka in foton via Jordbruksverkets app Geofoto som visar att marken uppfyller villkoren.
- Ändra i ansökan senast 31 oktober, eller skicka in foton senast det datum som står på Mina sidor.

Gör du ingenting blir det avdrag på hela det sökta skiftet även om felet är litet. Det kan i sin tur leda till extra avdrag på din utbetalning på aktuellt stöd eller ersättning.

Behöver du hjälp kan du ringa 0771-67 00 00. Titta först på Mina sidor så du vet vilka skiften det gäller.

Ersättningen för kolinlagring och minskat kväveläckage

Jordbruksverket har upptäckt att avvikelsefrekvensen är hög i ersättningen. För att undvika sanktioner från EU vidtas det nu åtgärder genom riktade kontroller.

Vanliga fel som upptäcks vid kontroller:

- Fång- eller mellangrödan är inte sådd, eller har inte kommit upp som den ska.
- Fång- eller mellangrödan bryts för tidigt. 20 oktober är tidigaste brytdatum i Halland.
- Fång- eller mellangrödan övergår till vall året efter, vilket inte är tillåtet.
- Vårbearbetning där skiftet plöjts eller grödan sprutats ner innan 1 januari.
- Vårbearbetning där skiftet inte plöjts efter 1 januari. Vanligt för vallskiften.
- Vårbearbetning — en vanlig missuppfattning är att skiften som stödet söks på ska plöjas upp våren det året man söker. Det som krävs är att skiftet ska bearbetas våren efter ansökan.

Uppstår något av ovanstående - gå in och ändra i SAM internet senast 31 oktober.

TEXT: Funktionen för jordbrukarstöd

KONTAKT

Se till att du har uppgett rätt mobilnummer och e-postadress!

Håll koll på *Mina sidor* och *Stöd till jordbruk, trädgård och rennäring* på Jordbruksverkets hemsida.

För frågor ring 0771-67 00 00

Yrkeslivet knackar på dörren och branschen välkomnar dem

Klass NB26C på Mungkagårdsgymnasiet.

För tre år sedan valde det här gänget att satsa på en lantbruksutbildning på Munkagårdsgymnasiet. Målet var ett jobb inom lantbrukssektorn, ett jobb där varje dag skulle erbjuda nya utmaningar och där deras nyvunna kunskaper om maskiner, djur och grödor skulle komma till användning. Många av ungdomarna har jobbat på gård under sin gymnasietid och redan skaffat sig erfarenheter och kontakter.

Och nu är den här, dagen då det är dags. Dags att på riktigt ta klivet in i yrkeslivet. För den här klassen är framtiden ljus och alla elever i klass NB26C har ett jobb efter studenten. Det tror jag är unikt.

Andreas Modiggård, en av klassens lärare, är stolt över sin klass och han berömmer dem alla. Hans förvissning är att det finns hopp för framtidens svenska lantbruk, tack vare dessa duktiga och driftiga ungdomar.

Jag träffade dem någon månad innan studenten för att fråga om deras framtidsplaner och vad de ser som lantbrukets största utmaning. Jag bad dem också att beskriva det bästa med att jobba inom lantbruk. Här får ni möta några av dem.

Lantbrukets framtid representerad av Alva, Freja, Gustaf och Engla (stående) med Arvid, Jesper och Calle framför.

Arvid Eriksson i Rolfstorp

- Jag ska börja jobba på två gårdar, en grisgård i Rolfstorp och en mjölkgård Valinge. Jag har jobbat där även under studietiden och till exempel varit med och byggt upp en ny lagård med mjölkrobot. I går gick de första korna in i roboten, det var stort!

Arvid bor granne med en gård och intresset för lantbruk kom i tidig ålder. Han hade turen att få hänga med grannen Thomas i traktorn och se hur allt fungerar på en gård. Någon gång i framtiden hoppas Arvid kunna ha egen gård med växtodling och köttdjur.

Det bästa med jobbet: varierande, utmanande, kroppsarbete, i ständig förändring och man måste vara mångsysslare.

- Jag tror att klimatet är den största utmaningen. Vissa grödor kanske inte går att odla om 20 år. Hur får vi bra foder om det inte kommer regn?

Arvid tycker att det här yrket är toppen för honom. Han gillar att ha fullt upp och det finns alltid något att göra på en gård.

Jesper Olausson Möller i Stamnared

Jesper har hittat en alldeles egen nisch inom lantbruket.

Han berättar:

- Jag ska bli svetsare och hjälpa bönder att laga saker. Allt möjligt kan gå sönder och ibland är det väldigt bråttom att få det lagat. Mina kompisar tipsade mig om att de sökte en svetsare på ett företag i Veddige, jag sökte och fick jobbet och har jobbat där på helger och lov i ett år. Förutom att laga saker bygger vi inredningar och skopor åt bönder. Vi jobbar även åt andra branscher som till exempel sågverk.

Jesper svetsar med både MIG och pinne. Någon gång i framtiden kanske han bygger en egen verkstad, men inser också fördelarna med att vara anställd, det är mycket administrativt arbete som kommer med ett företag.

Det bästa med att svetsa: kundkontakter, hjälpa folk, variation, att man ofta måste vara klurig för att lösa problem och nå ett bra resultat.

- Jag tror att den största utmaningen för branschen är att utvecklingen går för fort. Nya grejer hinner inte provas tillräckligt innan de släpps ut på marknaden.

Engla Simfors i Vessigebro

Engla har valt lantbruket för att det bjuder på variation och är ett givande yrke. Det finns så mycket att lära och många olika att lära ifrån.

- Så länge man visar intresse för jobbet så finns där alltid någon som vill ha en, berättar Engla.

Efter studenten har Engla fått jobb på grisgården som hon gjorde sin praktik på. Upp till det kommer hon att jobba hemma på gården där det finns både mjölkkor och en maskinstation.

- Jag tycker det är kul med variation, så det blir bra.

Det lyser igenom att det är djuren som fångat Englas intresse mest och hon säger:

- Tanken är att jag kommer att vara mycket med djuren. Jag tycker om att ta ansvar för dem och göra det bästa för dem.

Det Engla vet med säkerhet är att hennes framtid är inom lantbruket. Om hon blir sugen på att studera kanske hon utbildar sig till lantmästare eller agronom, det får tiden utvisa.

Lantbrukets utmaningar då?

- Helt klart miljön och pengar. Det krävs stora insatser för att få tag i en gård och sedan är det dyrt att driva den. Vem har råd att starta ett lantbruk idag?

Calle Johansson i Kungsbacka

Calle rycker in i lumpen den 3 augusti men fram till dess jobbar han på två olika grisgårdar, en i Fjärås och en i Kinna, de har samma ägare. Han har redan jobbat där i två år.

- Jag skrapar hos grisarna på morgonen och sedan är jag allt i allo och fixar det som behöver fixas. Jag är inte så insatt i grisproduktionen utan gör allt annat på gårdarna. Jag tror att det skulle vara svårt att ha ett jobb utan varierande arbetsuppgifter.

- Det bästa med det här jobbet är att det är fritt, varierat, frihet under ansvar, man kan jobba utomhus när solen skiner och inomhus när det är dåligt väder.

Efter lumpen tror Calle att han kommer tillbaka och jobbar på samma ställe. Någon gång i framtiden hägrar ett jobb i Australien. Han har redan varit där och hälsat på när hans pappa var över och jobbade, men hur är det att själv jobba där? Det vill Calle ta reda på!

En annan framtidsdröm är att själv äga och driva en gård. Han kanske kan börja med växtodling och köttdjur och sedan gå över till mjölkkor? På sikt kanske han kan ta över familjegården, men det är i så fall inget krav utan om han vill.

- Jag tror att klimatet är den största utmaningen för lantbruket. Vad händer när vi får större regnmängder och fler översvämningar, när klimatet blir torrare och vi får långa torkperioder?

Gustaf Hansson i Stafsinge

Gustaf är kanske den i gänget som jobbat längst inom branschen. Redan i åttan började han jobba på en svingård i Morup och från och med nu har han en heltidstjänst där.

- Sen kanske jag hjälper nån. Jag känner ju många bönder, så om det krisar kanske de ringer och då får man hjälpa dem några dar, säger Gustaf.

Sedan några år tillbaka har Gustaf egen växtodling på 8 tunnland. Korn och vall hör hittills till favoriterna, men han har inte odlat alla grödor ännu. I framtiden drömmer han om en egen gård som han kan leva på och tror inte att det är omöjligt. Inom familjen finns en gård med 100 tunnland åker och den kanske kan bli hans.

Gustaf trivs med äldre grejer, känner inte att han behöver ha det som är störst och bäst eller ha flest djur. Han vårdar gamla traktorer och maskiner och BM Volvo-traktorn som hans farfar köpte ny 1959 är numera hans.
- Den har aldrig lämnat gården, säger han stolt.

- Jag kanske kan fokusera på att odla mat man äter. I stället för att gå till affären och handla så producerar jag maten på gården. Jag kan ha några mjölkkor, några grisar och några hönor. Det har man ju tid att ta hand om, om man ändå ska gå hemma och ”skrota på”.

Gustaf räds inte arbetsdagar på 14 timmar, han säger att han har svårt att sitta still och helst vill jobba på. Han funderar även på vad som ger honom livskvalitet och vad som är tillräckligt? Idag ser vi fler och fler mycket stora gårdar och Gustaf menar att det är resultatet av att svenska staten har motarbetat småbruken. Han jämför med Norge där småbruken lever kvar, och vill se en återgång till fler småbruk här. Stora lantbruk leder ofta till monokultur och mindre variation i landskapet.

Lantbrukets största utmaning enligt Gustaf är media och allmänhetens okunskap om lantbruk. Media driver på när det uppdagas att någon bonde ”inte gjort rätt” och förstorar ofta upp eller feltolkar. Det gör att man som bonde är jätterädd för att hamna i media.

- Det bästa med att jobba inom lantbruket är att man är ute mycket, att man jobbar under eget ansvar, att det är varierat och att man kan jobba åt sig själv.

Jag frågar om det både är skrämmande och lockande att lämna skolan och gå ut i vuxenlivet på riktigt?

På det svarar Gustaf:
- När jag var liten ville jag alltid bli vuxen, men det vete fan om det var något att längta efter, men det kommer la´ att gå bra.

Freja Elmelid i Svenljunga

Det senaste året har Freja arbetat på en liten mjölkgård på helger och lov. Nu när studierna är slut har den och en större mjölkgård, där hon haft två praktikdagar, gått ihop och erbjudit henne en tjänst.

– Jag fick möjligheten att jobba på två olika mjölkgårdar och tycker det är intressant att få variation och se både hur man roddar med ett lite mindre familjeägt och ett större företag.

– Om fem år tror jag att jag fortfarande jobbar som djurskötare på en mjölkgård. Det roliga är att varje gård är unik och det finns oändligt med utvecklingspotential även som anställd. Jag kan till exempel ta en seminkurs och sedan jobba med inseminering och avel.

– Det som är kul med detta yrke är att det spelar egentligen inte så stor roll om du är ung eller gammal, tjej eller kille. Man är mer ute efter att kolla på erfarenheter och kunskaper, än om du är 75 år eller 30 år. Det känns som att alla kan jobba med alla bara man vill och siktar mot samma mål.

Lantbrukets största utmaning enligt Freja: Det är för billigt att importera livsmedel så vi utnyttjar inte vår egen kapacitet i landet. Hur löser vi det?

Freja drömmer om en egen gård i framtiden men är osäker på om det kommer att gå. Hon är uppvuxen på en gård, men har ingen aning om hur det blir med den när föräldrarna inte driver den längre. Kanske blir det hon eller någon av syskonen som tar över eller så kanske de kan driva den tillsammans?

Alva Lundgren i Vinberg

Inom några år har Alva planer på att plugga till Lantmästare på Alnarp. Så här ser hennes närmaste planer ut:

– Jag kommer att jobba med nötkreatur på tre olika gårdar hemomkring. Gårdarna har olika inriktningar: en har köttdjur, en har tjurar och en har mjölkkor. De sätter ihop ett schema till mig och använder mig där det behövs. Det ska bli roligt!

– Till hösten-vintern tror jag att jag åker till Australien ett tag. Jag tycker det skulle vara kul att köra maskiner på en gård där. Australien lockar med sina stora fält och jag kan tänka mig att det är helt annorlunda mot vad man är van att se här.

Naturen och klimatet är också helt annorlunda och det vill jag uppleva.

Alva tror inte hon är ensam om att drömma om ett jobb i landet ”Down under”. Flera lärare, släkt och vänner har varit i Australien och jobbat, så det finns kontaktnät att rycka i för den som vill åka. När jag frågar om det är pengarna som lockar med utlandsarbetet svarar Alva att hon faktiskt inte har en aning om vad man tjänar. Det är upplevelsen hon är ute efter och att förverkliga en dröm.

– Jag tror att miljön är den största utmaningen inom lantbruket. Vilka miljökrav kommer man att ställas inför? Vad blir det för lagar och regler? Vilka klimatförändringar blir det och vilka extremväder drabbar oss?

– En annan utmaning är svårigheten att komma in och köpa en gård med tanke på hur stora de måste vara för att löna sig.

Ett som är säkert är att Alva på något sätt kommer att jobba med köttdjur, för det är dem som hon gillar allra mest!

Jag är helt övertygad om att det kommer att gå bra i framtiden för klass NB26C. Lycka till!

TEXT OCH FOTO: Gun Wallnedal

FOTO: Annica Bergman

Första intrycket avgör i gårdsbutiken

Under våren har Länsstyrelsen kunnat erbjuda kurser till landsbygdsföretagare om hur man bygger upp, utvecklar och inreder sin gårdsbutik samt hur man bäst exponerar sina varor. Enligt deltagarna har utbildningarna varit både inspirerande och lärorika.

Att inreda en gårdsbutik handlar om mycket mer än att bara ställa fram produkter. Forskning inom detaljhandel och konsumentbeteende visar att kunder ofta skapar sitt första intryck redan inom de första fem till tio sekunderna efter att de klivit in i en butik. Därför är butikens utformning avgörande för om kunden väljer att stanna kvar och handla — eller lämna direkt.

Entrén spelar en avgörande roll

Skyltfönster, belysning, ljudnivå, ordning och struktur påverkar kundens upplevelse redan vid första ögonkastet. I bemannade butiker spelar även bemötandet en stor roll. Ett genomtänkt första intryck kan skapa trygghet och inspiration, medan en rörig miljö riskerar att få kunden att tappa intresset.

Kurser för utveckling av gårdsbutiker

Under våren har Annica Bergman från företaget DEKKO AB hållit kurserna ”Att bygga upp, inreda och utveckla gårdsbutiken” samt ”Exponering i gårdsbutiken” i Halland. Annica har arbetat med butiksinredning och butiksutveckling under hela sitt yrkesliv och på kurserna delar hon med sig av både praktiska och strategiska tips till deltagarna.

Kurserna är en del av Länsstyrelsen i Hallands läns kompetensutvecklingsinsatser inom livsmedel och besöksnäring och finansieras med stöd från EU. Enligt deltagarna har utbildningarna varit både inspirerande och lärorika.

”En väldigt inspirerande och givande kurs”

En av deltagarna är Hanna Ellis-Nilsson, som planerar att öppna ett besöksmål kring sin snittblomsterodling med gårdsbutik och café på Lilla Möllegård i Vessigebro.

– Jag tyckte det var en väldigt inspirerande och givande kurs. Även om jag själv har arbetat med liknande upplägg tidigare hade Annica väldigt mycket bra tips, berättar Hanna.

Bland annat lyfter hon vikten av kassans placering och hur kunder rör sig i butiken.

– Hur och var man placerar kassadisken är viktigt, och man behöver tänka på kundvarvet genom butiken. Vi fick också lära oss att skapa ett bord med veckans varor eller ett särskilt tema för att öka försäljningen.

Struktur och belysning skapar lugn

En annan viktig lärdom från kursen var hur enhetliga hyllsystem och genomtänkt exponering kan göra stor skillnad för kundupplevelsen.

– Man ska försöka ha samma upplägg på hyllor och inredning så att produkterna blir lättare att placera och gruppera i olika höjder. Det ger ett lugnare intryck för ögat och gör att varorna syns tydligare, säger Hanna.

Hon berättar också att kursen gav nya kunskaper om belysning och hur olika typer av ljus påverkar butikens känsla.

FOTO: Ingrid Lervik

– Det jag lärde mig mest om var kassaplacering och olika typer av belysning. Kombinationen av varmt och kallt ljus ger bäst effekt.

Tar med sig idéerna till den egna gårdsbutiken

Hanna planerar redan att använda flera av idéerna i sin framtida butik.

– Jag kommer definitivt att ta vara på mycket av informationen från kursen och Annicas tips. Till exempel kommer jag använda IKEA:s Ivar-hyllsystem för att skapa en enhetlig placering av basvaror och komplettera med äldre detaljer från loppis för att få rätt känsla.

Hon planerar även att arbeta mycket med spotlights och olika ljuskällor.

Hanna Ellis-Nilsson vid sina blomsterodlingar. FOTO: Ingrid Lervik

Vill lära sig mer om självbetjäning

Trots att kursen gav många nya idéer finns det områden Hanna gärna vill fördjupa sig inom.

– Jag skulle vilja lära mig mer om självbetjäning i kassan och hur man kan göra det på ett enkelt sätt när man driver gårdsbutik, café och blomsterodling ensam.

Samtidigt lyfter hon fram det sociala värdet av utbildningen.

– Det var också väldigt trevligt att träffa andra i liknande branscher och knyta nya kontakter, avslutar Hanna.

Följ Hannas resa med att utveckla Lilla Möllegård på Instagramkontot @lillamollegard

TEXT: Ingrid Lervik

Till hösten kommer nya tillfällen att gå kurserna om gårdsbutiker. Du hittar dem i Länsstyrelsens kalender.

ATT BYGGA UPP, INREDA OCH UTVECKLA GÅRDSBUTIKEN

Onsdag den 19 och 26 augusti, 14.00-21.00

Plats meddelas cirka två veckor innan.

Ett nytt tillfälle att gå kursen hur man utformar gårdsbutiken för att skapa optimala förutsättningar för en stabil försäljning.

EXPONERING I GÅRDSBUTIKEN

Onsdag den 2 september, 14.00-21.00

Plats meddelas cirka två veckor innan.

Fördjupningskurs som ger deltagaren en verktygslåda med kunskap för att skapa en inspirerande, säljande och lättarbetad verksamhet.

Stort intresse för att bygga nytt — så blir du en bättre beställare

Att bygga nytt stall är en stor investering — och en komplex process. Med rätt kunskap, planering och struktur kan du undvika vanliga fallgropar och skapa en anläggning som fungerar i många år framöver.

I Halland är intresset för nybyggnation stort, och många lantbrukare kliver in i rollen som byggherre för första gången. Under en byggherrekurs i Falkenberg, arrangerad av Växa och Länsstyrelsen, fick deltagarna en överblick över vad rollen innebär — från regelverk till praktiska vägval.

Planering och projektering

Ett byggprojekt inom lantbruket består i första hand av fyra steg: projektering, upphandling, byggnation och förvaltning. Den viktigaste fasen är utan tvekan projekteringen. Det är här de flesta besluten tas och här du har störst möjlighet att påverka både kostnad och funktion. Ju mer tid som läggs på planering, desto smidigare blir byggtiden.

Det kan vara lockande att komma igång snabbt med byggnationen, men erfarenheter visar att tid investerad i planering nästan alltid betalar sig. Ju mer genomtänkt projektet är från början, desto färre dyra ändringar behöver göras senare. Här handlar det inte bara om ritningar, utan om att tänka igenom hela driften: arbetsrutiner, djurflöden, arbetsmiljö och framtida behov. Det gäller även att tänka igenom hur själva byggtiden ska organiseras.

Regelverket sätter ramarna

Lantbruksbyggnationer omfattas av flera lagar, bland annat plan- och bygglagen, miljöbalken, djurskyddslagstiftningen och arbetsmiljölagen. Beroende på verksamhetens storlek kan det krävas miljöanmälan eller -tillstånd, och för stallbyggnader är förprövning ofta en central del. Det är därför viktigt att ha rätt tillstånd på plats i god tid innan byggstart.

Byggherrens ansvar

Som byggherre har du det yttersta ansvaret för hela projektet. Det handlar inte bara om att byggnaden i slutändan uppfyller alla lagkrav och fungerar som tänkt i produktionen, utan också om att byggprocessen genomförs på ett säkert och strukturerat sätt. Även om du anlitar konsulter, projektledare eller entreprenörer och fördelar ut uppgifter, så ligger det

juridiska ansvaret fortfarande kvar hos dig. Det gör rollen både viktig och ibland mer omfattande än många först tänker.

En del som ofta underskattas är just arbetsmiljöansvaret under byggtiden. Som utgångspunkt är det byggherren som ansvarar för att arbetet kan utföras säkert, vilket bland annat innebär att risker ska identifieras och förebyggas. Om flera entreprenörer arbetar samtidigt eller efter varandra ökar kraven ytterligare, eftersom samordningen blir avgörande för att undvika olyckor och missförstånd.

Det går att avtala bort vissa arbetsmiljöuppgifter, till exempel genom att utse en byggarbetsmiljösamordnare (BAS-P och BAS-U), men det kräver att det görs tydligt och korrekt. Otydliga ansvarsförhållanden kan annars leda till både praktiska problem och juridiska konsekvenser om något skulle gå fel.

Därför är det klokt att redan i ett tidigt skede vara noggrann med hur ansvar och roller fördelas, särskilt i projekt där flera aktörer är inblandade. En tydlig ansvarsfördelning skapar trygghet för alla parter — och ger dig som byggherre bättre kontroll över både risker och resultat.

Upphandling och avtal

En genomtänkt upphandling minskar risken för både konflikter och oväntade kostnader. Ett tydligt förfrågningsunderlag med ritningar och tekniska beskrivningar gör det möjligt att få in jämförbara anbud. Val av entreprenadform — till exempel totalentreprenad eller utförandeentreprenad — påverkar hur ansvar och risk fördelas mellan parterna. Eftersom det saknas specifik lagstiftning för entreprenader där företag är beställare är det mycket viktigt att skriva tydliga avtal. Det bör reglera vad som ingår i entreprenaden, tidsplan, betalning, ansvarsfördelning samt hur ändringar ska hanteras.

En aktiv beställare under byggtiden

När bygget väl är igång gäller det att vara närvarande. Regelbundna byggmöten, dokumentation och tydlig kommunikation minskar risken för missförstånd och fel. Små oklarheter kan annars snabbt leda till stora kostnader. Ett byggprojekt tar mycket tid! Se till att den befintliga produktionen flyter på, kanske behövs det förstärkning i driften för att du ska frigöra tid att vara närvarande i bygget.

Besiktning — din kvalitetskontroll

Slutbesiktningen är ett av de viktigaste momenten i byggprocessen. Det är då du säkerställer att byggnaden motsvarar det som avtalats. Utan en genomförd besiktning riskerar du att behöva acceptera brister som annars hade kunnat åtgärdas.

TEXT: Emma Berndtsson och Rebecka Asplund, Växa

FOTO: Växa

TIPS FÖR BYGGARE

VÅRA BÄSTA TIPS

- Lägg tid på projekteringen — det är där du kan påverka mest.
- Ta fram ett tydligt förfrågningsunderlag — det minskar risken för missförstånd.
- Välj rätt entreprenadform — anpassa efter hur mycket ansvar du vill ta.
- Skriv alltid tydliga avtal — de är grunden för hela projektet.
- Var aktiv under byggtiden — följ upp och dokumentera.
- Ha koll på tillstånd och lagkrav i tid.
- Prioritera arbetsmiljön — det är ditt ansvar.
- Dokumentera alla beslut och ändringar.
- Genomför alltid en slutbesiktning.

Byggherrekurs — bli bättre beställare

4 november 2026

Skräddarsydd kurs för dig som är eller planerar att bli byggherre inom lantbruket och vill få bättre koll på tillstånd, lagar och miljökrav.

Håll utkik i Länsstyrelsens nyhetsbrev och i kalendern på hemsidan.

Röster från en byggherrekurs

Intresset för att bygga nya stallar i Halland är stort, men det ställer stora krav på lantbrukaren som ofta är byggherre vid bygget. För att få kunskap om hur man kan undvika fallgropar under byggprocessen har Länsstyrelsen i samarbete med Växa anordnat en byggherrekurs i Falkenberg. Efter kursen frågade vi några av deltagarna vad de tänker bygga och vad de tar med sig från kursen.

Dikostall

Hans Forsberg på Onsalahalvön vill bygga en ny öppen ligghall med skrapgång till sina dikor. Detta för att få det enklare och mer rationellt. Idag har han sina 20-30 Aberdeen angus-kor i en gammal ladugård, vilket är tidskrävande. Hans har många naturliga betesmarker som är lämpliga för bete och anser att vi idag har så låg självförsörjningsgrad, att det känns viktigt att fortsätta med djuren. Därför vill han bygga nytt stall för att bättre kunna möta upp till dagens krav på djurhållning. Hans har sökt investeringsstöd och väntar med att starta bygget tills han vet om han får investeringsstöd eller inte.

Hans gick kursen för att höra hur stora chanser det är för att få stöd och vad man bör tänka på. Det han särskilt minns från kursen var kravet på arbetsmiljöplan under byggperioden.

Mjölkstall

Oskar Svensson på Risens Lantbruk planerar att bygga ett nytt modernt mjölkstall för Batch milking med 13-15 mjölkrobotar till sina 500 kor. Idag har gården mjölkgrop med en dubbel tia. De vill göra denna investering för att bygga bort monotona arbeten och säkerställa korrekt mjölkning.

Robotiserad batchmjölkning innebär gruppmjölkning med flera enheter/robotar vilka står på rad i ett robotmjölksstall. En hel grupp med kor förs på fasta tider över till mjölkstallet för mjölkning. I mjölkstallet kan korna automatiskt sorteras ut om de skulle vara halta, sjuka, brunstiga eller ska göra en annan förflyttning. Medan korna är på mjölkning kan man skrapa ner och strö i det tomma kostallet innan man byter kogrupp i mjölkstallet. Allt detta förbättrar djurens välfärd, ökar effektiviteten och levererar hög mjölkkvalitet i en resursbesparande verksamhet.

Oskar tyckte att kursen var bra och lärorik. Han väntar nu på beslut om investeringsstöd men planerar att sätta igång med bygget även utan beslut.

Slaktsvinsstall
Jacob och Jonathan Runevad vill bygga nytt slaktsvinsstall med 1000 platser. Det ska dels ersätta befintliga stallar och även ge plats för några fler slaktsvin. De vill göra detta för att få det mer rationellt på gården.

I nya stallen tänker de satsa på tidsstyrd utfodring, en effektiv metod för att kontrollera grisarnas foderintag. Det sitter en sensor i foderhon som känner av hur snabbt grisarna äter upp, vilket gör att man får information om grisarnas foderintag. Genom att styra när och hur mycket foder som pumpas ut kan man anpassa utfodringen efter grisarnas behov under olika tillväxtfaser.

Jacob och Jonathan tyckte att de lärde sig en hel del på kursen, saker som de inte tänkt på tidigare. De fick tips på olika listor som de nu har tagit fram och börjat jobba med.

Fårstall
Erik Barnholt i Veddige har idag 70 tackor i ett gammalt 50-tals stall. Han vill bygga ett nytt fårstall, en stålhall med tre portar för 400 tackor eller 200 tackor med 400 vinterlamm. Han har tidigare fått bidrag för rovdjursavvisande stängsel vilket gett jättefina stängsel, säger han. Han tyckte kursen var bra men att det var mycket att ta in då det ställs många krav på honom som byggherre.

Värphönsstall
Thommy Johansson håller på att bygga nytt värphönsstall tillsammans med sin bror och brorson. Man har haft äggproduktion på gården sedan 1960-talet och nu är det stor efterfrågan på ägg. Konsumtionen av ägg har ökat mycket här i Sverige de senaste åren, samtidigt som återkommande salmonella och fågelinfluensautbrott i Europa gjort att produktionen minskat där. Det gör att lönsamheten för äggproduktion är bra idag och man vill utöka.

Thommy tyckte att kursen var bra för man fick lära sig vilka krav som ställs på en byggherre.

TEXT och FOTO: Ingvor Johansson

Rådgivning EKO

FOTO: Hans Palmqvist

Lönsamhet i ekologisk produktion
Alla har olika mål med sin produktion. Det som är lönsamhet för en kan se annorlunda ut för en annan. Det kan finnas icke-ekonomiska mål man också vill väga in. Om man utnyttjar sina förutsättningar rätt, har ett stort intresse, kan göra ett bra jobb och lägga ner den tid som krävs, så finns det goda förutsättningar för en lönsam ekologisk produktion. Fast det är ingen quick-fix. Som med allt lantbruk måste lönsamhet ses i ett flerårsperspektiv, såsom ett växtföljdsomlopp, där man arbetar fram hållbara strategier utifrån gårdens förutsättningar.

Utveckla din ekologiska produktion
Du har möjlighet att med en ekokunnig rådgivare få hjälp med frågor som rör din produktion (odling och djur), markhälsa, ekonomi, byggnad och regler. Det kan vara allt från mindre till större frågeställningar, via telefon eller med besök. Det kan också vara mer omfattande råd kring utökning av eller ändringar i produktionen, både produktionstekniskt och ekonomiskt.

Det finns även en särskild greppa-rådgivning som heter ”Kvävestrategi på gårdar med ekologisk produktion” som kan rekommenderas. Kom ihåg att Greppa Näringens rådgivningar även gäller dig som är eko.

Starta med eko – omläggningsrådgivning
Är du bra på det du gör och gillar utmaningar finns det goda förutsättningar att driva en lönsam ekologisk produktion. Kanske testa på en del av gården? Tycker du eko verkar spännande men undrar om gårdens förutsättningar passar, kontakta en rådgivare och be om en omläggningsrådgivning. Den finns för både växtodling, djur, ekonomi, stallbyggnation och trädgård och ger dig ett bra beslutsunderlag. Regler för ekologisk produktion hittar du på jordbruksverkets hemsida eller hos något av certifieringsorganen, SMAK Certifiering AB, HS Certifiering eller Kiwa.

RÅDGIVNING

Kontaktuppgifter till rådgivare finns på länsstyrelsens hemsida – sök på eko - eller via QR-koden.

Rådgivningen är kostnadsfri och betalas av EU-och svenska staten.

Frågor besvaras av Maria Henriksson, 010-224 34 46
maria.n.henriksson@lansstyrelsen.se

Från Holland till Halland

FOTO: Gun Wallnedal

För fem år sedan sålde Koos och Bethilde de Vor sin gård i Nederländerna för att satsa på en framtid i Sverige. Båda kommer från familjer som bedrivit lantbruk i många generationer och när även deras barn ville bli bönder behövde de tänka om och tänka stort, för gården därhemma kunde inte expandera mer.

På Bäckagård i Okome har familjen hittat sin nya plats på jorden. När jag besöker dem i början av maj pågår bygget av en nytt kostall som bäst, mjölkrobotarna har levererats samma dag och står i stora kollin på gårdsplanen. I juli hoppas de att stallet står klart för inflyttning. Nu ska du få lära känna Koos, Bethilde, Danielle och Rick lite mer.

Vad gjorde ni i Nederländerna?

– I Nederländerna hade vi också en mjölkgård med 85 kor och cirka 65 ungdjur.

Hur kommer det sig att ni valde en gård i Sverige?

– I Nederländerna blir reglerna hårdare och hårdare nästan för varje dag och på grund av det kunde vi inte odla mer. Eftersom två av våra barn är intresserade av jordbruk var vi för små för att i framtiden tjäna tillräckligt med pengar för tre hushåll. Efter att ha läst om jordbruk i Sverige bestämde vi oss för att åka hit och titta. Vi besökte flera gårdar och pratade med ägarna. Först efter det bestämde vi oss för att sälja vår gård i Nederländerna och flytta till Sverige.

Hur lång tid tog det från att er plan blev verklighet tills ni kunde flytta till Bäckagård?

– Det första besöket i Sverige var i augusti 2021 och vi sålde vår gård i Nederländerna i maj 2022. En vecka efter det flyttade vi till Sverige, då hade vi ännu inte köpt gården, men vi bodde här och arbetade för den förre ägaren. Det tog ganska lång tid att bli klar med allt pappersarbete inför övertagandet av gården, så först i oktober 2022 kunde vi köpa den.

Hur har det varit hittills i Sverige?

– Vi gillar verkligen att vara här. Här finns många fler möjligheter för bönder, vilket gör det mycket trevligare än i Nederländerna. Men det sociala livet är lite svårare, bland annat på grund av språket. I början tog vi privatlektioner

för att lära oss svenska och vi har läst lite svenska för invandrare. Nu behöver vi få möjlighet att prata svenska också, så vi skulle uppskatta om människor som vi träffar har tålamod nog att prata svenska med oss.

Möjligheter och svårigheter

- I Sverige finns det mycket utrymme och därmed möjlighet för en verksamhet att växa. Det vi tycker är svårt är att det är få gårdar här, vilket gör att företagen kring jordbruket inte har så stor konkurrens. I Nederländerna kan vi till exempel välja mellan många företag som kommer till gården och inseminerar korna, varje by har i princip någon som sysslar med det. Som bonde kan man se vilket företag som passar en bäst och sedan välja det. Företagen vet också att om de har dåliga resultat kommer de att förlora en kund. Här i Sverige har man inte så många alternativ att välja mellan och man kan ibland känna att företagen anstränger sig mindre för att behålla en kund här i Sverige än i Nederländerna. Detta är bara ett exempel, vi har inga problem med något företag.

- En annan svårighet var det där med personnummer. Från det att vi ansökte om dem till att vi äntligen fick våra personnummer tog det nästan fyra månader. Det är en lång tid när man behöver dem för att kunna starta sitt företagande här.

Familjen de Vor framför kostallet som stod klart år 2000. FOTO: Gun Wallnedal

Hur är det att driva en gård i Nederländerna jämfört med i Sverige?

- Det förra svaret besvarar redan den här frågan lite grann, men här i Sverige tar det oss lite längre tid att hitta rätt människor runt omkring oss som vill arbeta mot samma mål som vi vill. Dessutom har vi mer fältarbete här i Sverige.

- I Nederländerna är det mycket fokus på att ha äldre kor. Här är det mycket lättare att skicka korna till slakt vid en yngre ålder, medan man i Nederländerna kan få extra pengar för sin mjölk när ens kor uppnår en viss ålder (beroende på mejeri).

- Vi upplever också att svenskarna värdesätter att köpa svensk-producerad mat till skillnad från nederländarna som enbart går på priset.

Framtidsanda

Jag slås av familjens optimism och arbetsglädje i vardagen. På några år har de lyckats med att vidareutveckla gården och snart är det nya kostallet klart. Koos avslutar vår pratstund med att säga: - Vi gör vårt bästa för att göra det på svenskt vis med lite holländska.

Så välkomna till Halland
Koos, Bethilde, Danielle och Rick!

TEXT: Gun Wallnedal

Famlijens nya kostall under byggnation. Det har plats för 290 kor och fyra mjölkningsrobotar.
FOTO: Danielle de Vor

Småbiotoper i odlingslandskapet

FOTO: Annica Lindén

Jordbruksverket har utlyst pengar för att det behöver skapas fler småbiotoper och blommande ytor i det öppna slättlandskapet. Falkenberg och Varberg har nappat på utlysningen och där skapas nya småbiotoper på löpande band.

Öka mängden småbiotoper och minska sårbarheten

Allteftersom åkrarna i slättbygden blivit större och variationen bland de grödor vi odlar mindre, har utrymmet för den biologiska mångfalden succesivt minskat. Genom att öka mängden småbiotoper och sprida ut dem i slättlandskapet kan man skapa förutsättningar för en ökad artrikedom med livskraftiga populationer och genetisk variation.

Att stärka förutsättningarna för biologisk mångfald i odlingslandskapet kan även leda till att ekosystemtjänster gynnas, till exempel pollinering och kontroll av skadegörare via naturliga fiender. I förlängningen kan detta minska sårbarheten i livsmedelsproduktionen och gynna produktionssäkerhet och lantbrukets ekonomi.

Vad är en småbiotop?

En biotop är en biologisk term för en livsmiljö med naturliga gränser, där vissa växter och djur lever eller söker mat. Småbiotoper i odlingslandskapet kan till exempel vara öppna diken, häckar, stenmurar, åkerholmar eller alléer, men de kan också vara mer tillfälliga, som till exempel oplöjda kantzoner eller strategiskt kvarlämnade halmbalar.

100 miljoner till småbiotoper

För att vinna tillbaka en del av det minskade livsutrymmet för insekter, fåglar och småvilt har Jordbruksverket utlyst medel för anläggande av småbiotoper i åkerdominerade landskap. Inom samarbetsåtgärden har totalt 100 miljoner kronor i den strategiska planen öronmärkts för blommande ytor och andra småbiotoper i de tolv svenska län som har en stor andel slättbygd. Av dem har Halland fått sex miljoner kronor, men det räcker tyvärr inte för att finansiera alla de åtgärder som lantbrukarna vill göra.

Efterfrågan på att anlägga småbiotoper

Ett samarbetsprojekt i Halland genomförs i Varberg och Falkenberg. De som ingår i projektet är Falkenbergs kommun, Varbergs kommun, LRF Falkenberg och Falkenbergs jaktvårdskrets. Samordnare är Lina Floer från Falkenbergs kommun som även som håller i administrationen av projektet. Lina har under en tid arbetat med projektet LEVA-Halland, en del av den nationella satsningen LEVA (lokalt engagemang för vatten). Eftersom hon ibland fick frågan om det inte fanns möjlighet att anlägga annat än småvatten och våtmarker kring åkermarkerna var hon snabb på bollen när Jordbruksverket utlyste medel för ett samarbetsprojekt för att anlägga småbiotoper i odlingslandskapet.

Lina Floer, samordnare för samarbetsprojektet i Varberg och Falkenberg. FOTO: Annica Lindén

Tack vare det redan existerande kontaktnätet har det varit lätt att hitta intresserade lantbrukare som gärna vill göra åtgärder för att gynna småviltet och den biologiska mångfalden kring gården. Det finns en lång kölista ifall Halland får mer medel från Jordbruksverket för att anlägga fler småbiotoper.

Avtalet gäller i tio år

De småbiotoper som varit mest eftertraktade är mångfaldshäckar, småvatten, alléer och sandblottor eller sandbäddar. För småvatten ligger kostnaden på 15 000–50 000 kronor, blir det dyrare hänvisas man till Jordbruksverkets stöd för anläggning av våtmark. I samarbetsprojektet kan lantbrukaren själv sköta anläggandet av småvattnet och få den ersättning som räknats fram beroende på plats och storlek. Lantbrukaren som vill anlägga en småbiotop inom samarbetsprojektet får hela kostnaden för biotopen betald och skriver ett avtal om att behålla den i minst 10 år.

Mångfaldshäckar

Tre gårdar i Vessigebro-trakten har tillsammans anlagt 2,5 kilometer mångfaldshäckar. Häckarna löper genom åkermarkerna, binder ihop med varandra och ansluter även till ett naturreservat. Träd och buskar i åkerlandskapet ger mat och skydd åt fåglar, fältvilt, pollinatörer och naturliga fiender till skadegörare. När de planteras som häckar så blir de viktiga spridningskorridorer och kan knyta ihop andra småbiotoper i landskapet. Häckarna skapar också bättre mikroklimat för grödorna genom att ge lä. En häck på rätt ställe kan även skydda mot avdrift av växtskyddsmedel och växtnäringsämnen.

Häckplantorna körs ut till fältet. FOTO: Lina Floer

Häck med blommor och bär

För att anlägga projektets mångfaldshäckar har man anlitat en konsult som är kunnig på landskapsutveckling och viltvård. Häckarna är planterade i tre rader och består av slån, hagtorn, skogstry, måbär, vildapel, vildpäron, skogsolvon och olika inhemska nyponrosor. Målet har varit att få en häck som blommar under en lång period med buskar och träd som har bär eller frukt.

Mångfaldshäcken planteras i tre rader med blommande och bärande träd och buskar.

Stängsel mot vilt

För att förhindra att vilda djur äter på plantorna innan de vuxit till sig, har man satt upp stängsel runt häckarna. Stängslet ska finnas kvar i minst fem år. Det finns inga krav på ogräsrensning eller avslagning av gräs kring plantorna, men vill man att de ska ha en chans att växa upp till buskar och träd så kan vissa åtgärder komma att behövas. Den rensningen får lantbrukaren själv stå för.

Fler vill anlägga

Hittills har samarbetsprojektet resulterat i nya småbiotoper på 13 fastigheter och avtal finns med ytterligare 9 fastighetsägare. Det finns även en kö på ett 20-tal lantbrukare som gärna vill anlägga småbiotoper i anslutning till sina åkermarker. Nu återstår att se om Länsstyrelsen i Halland kan få mer medel från Jordbruksverket till åtgärder som ökar den biologiska mångfalden i slättlandskapet.

TEXT: Annica Lindén

I en enda tesked jord kan det finnas miljarder bakterier och flera hundra meter svamphyfer. FOTO: Camilla Oskarsson

Vad händer under markytan?

Det som sker under markytan går ofta obemärkt förbi, men är avgörande för våra grödor. Jordens svampar och bakterier är viktiga för bördighet och motståndskraft. Hur vi behandlar marklivet spelar roll för hur väl förberedda våra odlingar är för framtidens utmaningar.

Markfukt är viktigt för ett rikt mikroliv. FOTO: Helena Lans Strömblad

Mikroorganismer i jorden har stor betydelse för jordhälsan. Det är också den viktigaste faktorn för kolinlagring. Detta har visats i en studie där betydelsen av olika parametrar analyserades med hjälp av globala databaser över markkol.

Mikroorganismerna är också avgörande för fler ekosystemtjänster, så som att göra växtnäring tillgänglig samt förbättra jordens struktur och vattenhållande förmåga. Större mångfald av markorganismer associeras också med lägre förekomst av jordburna växtsjukdomar. I förlängningen är förståelsen för mikrolivet därför avgörande för att vara väl förberedda på och kunna möta ett förändrat klimat.

Efterlikna naturen

Vilka brukningsmetoder vi använder på våra åkrar har stor betydelse för markens mikroorganismer. Generellt verkar metoder som strävar efter att efterlikna naturliga processer och förhållanden vara mer gynnsamma jämfört med mer intensiva brukningsmetoder.

Jord i naturlig miljö innehåller ofta förhållandevis mer svamp än bakterier. I odlad jord är det tvärtom. Det beror på att svampar är mer störningskänsliga än bakterier, eftersom bakterier lever som enskilda celler medan svamparna bildar underjordiska nätverk. Plöjning tenderar därför att förskjuta förhållandet mellan svamp och bakterier mot bakteriedominans. Intensiv kvävegödsling är också mer gynnsamt för bakterier än svamp. Användning av pesticider är ytterligare en faktor som kan missgynna jordens svampar.

Ekologisk produktion och andra produktionsinriktningar med mycket vall, eller system med reducerad bearbetning, kan därför

bidra till mer balanserad förekomst av svamp i förhållande till bakterier.

Försök i Halland

Det är inte helt känt vilken betydelse olika odlingsinsatser har på marklivet, men det pågår forskning i ämnet.

Under två odlingssäsonger (2021–2023) genomförde Växa Sverige ett projekt på fem halländska gårdar; två ekologiska växtodlingsgårdar, en konventionell mjölkgård och två konventionella växtodlingsgårdar, varav den ena kör plöjningsfritt. Utifrån de olika gårdarnas förutsättningar testades följande behandlingar i vårspannmål: bottengröda, artblandning i huvudgrödan, biostimulant (Ferteos III), enbart organisk gödsel, inga pesticider samt olika bearbetning. Förekomsten av svamp- och bakterier i jorden analyserades.

Försöket kunde inte visa på några skillnader mellan odlingsinsatserna inom varje gård, men däremot skiljde sig gårdarna tydligt sinsemellan. Resultatet varierade också signifikant mellan provtagningstillfällena. Jorden var bakteriedominerad på alla gårdarna, men den plöjningsfria gården hade signifikant högre andel svamp än två av de andra.

Markfukt

Den andra konventionella växtodlingsgården stack också ut. Där var den totala mängden svamp och bakterier lägre än hos övriga. Det finns flera möjliga förklaringar till detta, till exempel att vall saknas i växtföljden på gården och att där är lätt sandjord.

Båda försöksåren var mycket torra vid provtagningarna. Just markfukt, eller brist på densamma, är troligen en förklaring till att vi inte kunde se några skillnader mellan behandlingarna. Markfukt har även en större inverkan på marklivet än många andra faktorer. Exempelvis kan den negativa inverkan som jordbearbetning har på markfukt delvis förklara varför plöjningsfritt jordbruk ofta är positivt för marklivet.

En ny studie från i år visar också att just markfukt tillsammans med mullhalt är de faktorer som spelar störst roll för svampförekomsten.

Vad kan vi göra?

Vi bör alltså sträva efter att bruka jorden på ett sätt som bevarar markfukt. Det blir också en god spiral, då markfukt gynnar svamp som i sin tur kan hjälpa till att förbättra jordens vattenhållande förmåga.

- Tillför organiskt material i form av stallgödsel eller skörderester.
- Ha marken bevuxen så stor del av året som möjligt.
- Inkludera vall i växtföljden och odla en mångfald av växter, gärna baljväxter.

Organiskt material gynnar markfukt och mikroliv. FOTO: Helena Lans Strömblad

Författaren Camilla under arbetet med försöket. FOTO: Helena Lans Strömblad

- Reducera bearbetningen när så är möjligt – men tänk på att plöjningsfritt kan innebära ökad användning av pesticider som kan skada jordens svampar.

På konventionella gårdar kan man med fördel snegla på ekologiska metoder och ta till sig det som kan passa in i den egna strategin.

Lär känna din jord

Ett första steg är alltid att vara väl bekant med din jord. Hur känns den i handen, hur luktar den? Ett tips är att ladda ner Jordbruksverkets app ”Hur mår min jord?” som släppts i en ny version i vår. Här finns enkla tester du kan göra för att bedöma markstrukturen. Du får även förslag på hur den kan förbättras.

Att värna livet i marken är att bygga beredskap för framtidens utmaningar!

TEXT: Camilla Oskarsson, VÄXA Sverige

Växas studie finansierades av Jordbruksverket genom Landsbygdsprogrammet och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling.

Faror på betet

Betessäsongen förflyter oftast utan större problem, men det finns risker som kan påverka djurhälsa, tillväxt och produktion negativt. Många av dessa faror går att förebygga eller begränsa.

Betet

Då det tar cirka tre veckor för vommens mikroorganismer att anpassa sig till nytt foder kan foderomställningen vid betessläpp orsaka problem. Hastiga foderbyten kan orsaka magsår eller överväxt av oönskade bakterier vilket kan leda till toxinbildning och dödsfall. Därför rekommenderas stödutfodring två veckor efter betessläpp och två veckor före installning.

Betande djur kan även drabbas av förgiftningar och bristsjukdomar. Algblomning i naturliga vattenkällor kan orsaka akut förgiftning. Bilbatterier innebär risk för blyförgiftning. Selenbrist kan orsaka dödsfall hos kalvar och förebyggs genom att korna får mineralfoder med selenjäst inför kalvning och fortsatt tillgång till mineraler under betessäsongen.

Giftiga växter

Giftiga växter utgör ytterligare en fara, särskilt vid torka eller foderbrist då djuren betar sådant de normalt undviker. Hagen bör därför gås igenom inför betessläpp och giftiga växter avlägsnas eller stängslas bort. Det är också viktigt att förhindra att trädgårdsavfall dumpas i hagarna. Undvik högt betestryck, och stödutfodra eller flytta djuren tidigt vid betesbrist.

Exempel på mycket giftiga växter är sprängört, ståndS, brakved, nattskatta och idegran. Även ek kan orsaka förgiftning.

Torka och hög värme kan innebära att beteskvaliteten försämras och tillgången på vatten minskar. Vid höga temperaturer bör djuren ha skugga och god tillgång till vatten, gärna placerat i eller nära skugga. Under varma perioder kan djuren få beta från skymning till gryning.

Parasiter

Parasiter är en vanlig orsak till sjukdom hos betande nötkreatur. Mag- och tarmmask, lungmask, koccidier, stora leverflundran och sommarsjuka kan orsaka blodbrist, diarré, hosta, försämrad tillväxt och nedsatt produktion. Parasittrycket påverkas av bland annat temperatur och nederbörd. Vid högt betestryck betar djuren närmare komockorna, vilket ökar

smittrisken. Djur med nedsatt allmäntillstånd är mer mottagliga, så god tillgång på foder, vatten och mineraler är en viktig del av det förebyggande arbetet. Avmaskning kan vara en del av strategin, men bör kombineras med provtagning och betesplanering. För att undvika nya smittor bör inköpta djur hållas i karantän och behandlas om det är lämpligt.

Mag- och tarmmask kan påverka tidigt födda kalvar eftersom de betar mer än sent födda kalvar. Övervintrande smitta brukar minska framåt midsommar. Träckprov fyra till sex veckor efter betessläpp ger en bild av smittrycket.

Lungmask orsakar ofta hosta under sensommaren, särskilt när djuren rör sig. Diagnos ställs med blodprov cirka tre veckor efter symtomdebut.

Koccidier är encelliga parasiter som skadar tarmcellerna. Diarré uppträder ungefär en vecka efter betessläpp. Träckprov tas cirka tre dagar efter diarréstart. Vid ett utbrott kan man behöva flytta djuren till ett annat bete.

Några betesstrategier för ovan nämnda parasiter är att använda rena beten till kalvar och att växelbeta med andra djurslag eller äldre djur. För koccidier kan man även plöja upp smittade skiften.

Stora leverflundran förekommer främst på fuktiga och blöta marker där mellanvärden, dammsnäckan, trivs. Smittrycket är högst i augusti-oktober. Betesstrategier innefattar att fuktiga områden stängslas bort eller djuren flyttas till torrare marker under högriskperioden. Växelbete med häst kan minska smittrycket.

Sommarsjuka är en sjukdom som sprids med fästingar. Djuren får ofta feber och diarré som senare övergår i låg kroppstemperatur och rödfärgad urin. Snabb behandling är avgörande för överlevnad. Djur under ett år är mindre känsliga än äldre djur. Förebyggande åtgärder inkluderar fästingrepellerande medel, minskning av buskage och att begränsa kontakt med vilda djur.

Andra sjukdomar

Blåtunga är en virussjukdom som sprids med svidknott. Symtomen är diffusa med sår på slemhinnor, hälta, nedsatt mjölkproduktion och ibland dödsfall. Dräktiga djur kan kasta eller föda missbildade kalvar, och tjurars fertilitet kan nedsättas. Viktigaste skyddet är vaccin.

Frasbrand orsakas av att foder kontamineras av en jordbakterie, vilket kan ske exempelvis vid kraftigt regn efter torka, vid översvämning, grävarbeten eller bökande vildsvin. Unga djur hittas ofta döda, äldre djur kan halta innan död. Diagnos ställs vid obduktion. Frasbrand kan behandlas med penicillin och förebyggas med vaccin.

Om problem uppstår

Om flera djur hittas döda samtidigt eller ett dött djur blöder från kroppshålor eller frasar under huden ska veterinär kontaktas omgående. Annars kan man oftast kontakta veterinär nästa dag.

Det viktigaste arbetet sker förebyggande. Vid användning av vaccination och fästingprofylax, god tillgång på friskt vatten, salt och mineraler och en genomtänkt betesplan kan många problem undvikas. Förebyggande arbete minskar sjukdomsrisk och förbättrar djurvälfärd, tillväxt och lönsamhet.

TEXT och FOTO: Erika Geijer
Gård- och djurhälsan

Ägg - något att satsa på!

I maj gjorde vi ett studiebesök på företagen Västägg och Västkustägg för att få reda på mer om äggproduktion och dess möjligheter. Studiebesöket anordnades av Hushållningssällskapet och Länsstyrelsen.

Vi började på gården Tre högar i Perstorp, Eldsberga och företaget Västägg, en modern värphönsanläggning med fem hönshus med plats för 200 000 frigående värphöns. Oscar Olsson, VD på Västkustägg AB och ägare till värphönsanläggningen, berättar om gården.

Familjen Olsson köpte värphönsanläggningen i Perstorp i mars 2024 och Oscar medger att det har varit mycket jobb att sätta sig in i allt på gården. Anledningen till köpet var att man inte ville förlora råvara till sitt äggpackeri i trakten. Vid köpet följde personalen på gården med.

Dagens äggproduktion är mycket finlir enligt Oscar. Hönsen är mer förädlade vilket gör att de håller en stabil nivå. De värper fler ägg med hög skalkvalitet i fler veckor. Förr slaktade man ut hönsen vid 72–80 veckor med en värpprocent på cirka 75 för att skalkvalitén började bli dålig. Idag kan hönsen värpa upp till 100 veckor med en värpprocent på cirka 85 utan att tappa skalkvalitet. Det gör att äggproduktionen är mycket roligare idag än förr. De har testat olika foderleverantörer och hönsleverantörer under de två år de ägt anläggningen och har idag hittat en fin mix.

Äggen sorteras

Därefter åkte vi cirka tre kilometer till Västkustsäggs packerianläggning. Anläggningen har funnits i nästan 60 år och Oscar är tredje generationen som driver packeriet.

Västkustäggs anläggning i Eldsberga paketerar, säljer och levererar varje vecka cirka 2,5 miljoner ägg från frigående och ekologiska hönor längs hela västkusten. Det innebär att äggen inte behöver åka runt i onödan utan de produceras, levereras och konsumeras längs västkusten då alla äggproducenter finns i närområdet.

Oscar säger att det är större efterfrågan än tillgång just nu, särskilt i utlandet. Att de kan exportera hur mycket som helst men att de måste hålla igen på exporten så de kan försörja den inhemska marknaden först. Återkommande salmonella och utbrott av fågelinfluensa har lett fram till bristen på ägg.

TEXT och FOTO: Ingvor Johansson

Är du intresserad av ängsskötsel?

Skulle du vilja vara en del av en ERFA-grupp som har fokus på ängar och ängsskötsel? Kontakta Länsstyrelsen så ser vi om det finns underlag för att starta en sådan grupp.

Vi vet att det finns många i Halland som sköter slåtterängar, både på sin egen och andras mark. Det finns även många som gärna skulle vilja skapa en äng i sitt närområde, kanske i anslutning till gården.

Slåtterängar är en av de mest artrika miljöer vi har. Därför behöver vi värna de ängar som finns kvar och även försöka öka arealen skötta ängar för att bevara den biologiska mångfalden och det kulturella arvet.

Vi vill gärna höra med alla som sköter en äng eller är intresserade av att sköta en äng, om det finns intresse för att skapa en så kallad ERFA-grupp. ERFA-gruppen skulle fungera som ett forum där du som är intresserad av ängsskötsel i Halland kan utbyta kunskap, erfarenheter och idéer med andra ängsintresserade.

Känner du att du gärna skulle vilja ingå i en sådan grupp eller om du känner att du kan tänka dig att vara med att leda gruppen, hör av dig till oss på Länsstyrelsen.

Annica Lindén
annica.linden@lansstyrelsen.se
010-224 32 92

Vespa Check - pilotprojekt för övervakning

Fälla för sammetsgeting. FOTO: Ingvor Johansson

Pilotprojektet Vespa Check 2026 har som syfte att praktiskt koordinera en samverkan där myndigheter tillsammans med ideella biodlare samarbetar inom ett övervakningsområde vid Glommen. Målet är att identifiera eventuell förekomst av sammetsgeting (*Vespa velutina*) och därefter förhindra etablering av arten. Marknadens mest selektiva fällor sätts ut inom ett stort rutnätsområde om cirka 40 rutor med en fälla i varje ruta som motsvarar en kvadratkilometer.

Projektet ska utveckla och testa arbetsformer för hur övervakningen ska organiseras, hur relevanta bigårdar inom området ska identifieras och kontaktas, samt hur samordning och kommunikation ska hanteras mellan berörda aktörer. Pilotprojektet ska därmed fungera som ett praktiskt test av roller, rutiner och informationsflöden inför framtida skarpa insatser. Detta projekt är en del av en nationell handlingsplan som kommer att upprättas mellan myndigheter, Sveriges biodlares Riksförbund och Anticimex.

TEXT: Kent Lindqvist

FOTO: Malin Bertheden

Så lyckas du med restaureringen

Intresset för att restaurera betesmarker är stort. Det är också en hel del att tänka på för att restaureringen ska bli så bra som möjligt.

I Halland är intresset av att restaurera betesmarker stort. Många söker det nya restaureringsstödet för betesmarker, slåtterängar och tidigare hamlade träd där man kan få upp till 70% av de godkända kostnaderna ersatta. Men vad ska man tänka på för att lyckas med en betesmarksrestaurering? Här har vi samlat några tips.

1. Lämplig mark

Restaurera marker som är näringsfattiga och som historiskt sett varit öppna och ljusa. Titta efter vidkroniga träd, stora täta enbuskar och annat som visar att marken varit öppen och ljus. Välj marker där det redan växer mycket smalbladigt gräs och örter.

2. Gör tvärtom med träden

Det är viktigt att tänka tvärt om jämfört med en traditionell skogliggallring när du restaurerar en mark där det ska tas ner många träd.

Spara

- olika sorters träd
- träd i olika ålder och storlek
- döda eller döende träd
- lutande, flerstammiga, krokiga och ihåliga träd.

Avverka i första hand de raka och höga träden som vuxit upp när det varit ont om utrymme och för mycket igenväxningsvegetation. Skapa gläntor och öppna solbelysta stråk. Variationen av strukturer och livsmiljöer som kan skapas när man restaurerar en betesmark är otroligt viktig för den biologiska mångfalden.

3. Spara några lämpliga buskar

Välj med omsorg ut några buskar du vill spara. Taggiga buskar så som enbuskar, björnbär och slån blir som naturlig taggtråd och skyddar bland annat unga ekar från att bli betade vilket gynnar en naturlig föryngring av träden i betesmarken. Många fåglar och insekter gynnas också av täta buskar. Stora hassel- och sälgbuskar får gärna sparas här och där.

4. Spara bärande träd och buskar

För att gynna fåglar och insekter är det bra att spara bärande träd och buskar som är viktiga källor för nektar, pollen, bär och frukt. Sälgen som blommar tidigt på våren är en viktig födokälla för humledrottningar på våren och rönnens bär är en viktig födokälla för många fåglar på hösten.

5. Hantera röjningsrester

Det är viktigt att ta bort röjningsresterna så fort det är möjligt, helst samma säsong som avverkningen och röjningen utförs. Ligger ris och grenar kvar under kommande växtsäsong kan de kväva de värdefulla örter som du

Higland Cattle är duktiga på att beta restaureringsmarker. FOTO: Länsstyrelsen

vill gynna på din mark. Röjningsresterna hindrar även betesdjuren från att komma åt att beta ordentligt vilket är viktigt för att de hävdgynnade arterna i betesmarken ska trivas.

Vid skotning av grenar och toppar blir det väldigt mycket kvar som behöver plockas manuellt från marken. Du kan lägga upp materialet till rishögar. Lägg dem i så fall på en plats som saknar grässvål eller som har näringsgynnad flora (bredbladiga gräs, tistlar, nässlor).

6. Djuren

Alla betesdjur gör nytta i en restaurering men de har olika egenskaper. Om du har möjlighet att växelbeta med flera olika djurslag är det jättebra då de betar olika sorters växter och använder landskapet på olika sätt. Tåliga betesdjur, till exempel Highland Cattle, kallblodshästar och getter är väldigt duktiga på att beta restaureringsmarker. Får är duktiga på att beta av lövsly medan tunga djur är bra att ha på marker med mycket örnbräken. Var försiktig så att värdefulla delar av marken inte trampas sönder om djuren är tunga.

7. Fållindela

Dela in marken i flera fållor och låt djuren beta av en del i taget. Genom fållindelningen kan du styra betestycket så att djuren gör en del av jobbet genom att beta av löv, örter och gräs. Det blir mindre för dig att röja i slutet av restaureringen och värdefulla örter får en chans att blomma. Låt djuren börja beta på de platser där du har störst problem med slyuppslag.

Blåsugan trivs bäst i magra betesmarker och tål inte gödsling. Det gör att den är en bra art att titta efter när man letar efter värdefulla marker att restaurera. Blåsugan blommar på försommaren, ofta samtidigt som syren och liljekonvalj.
FOTO: Annica Lindén

När ekarna i hagen var små skyddades de av enbuskarna mot betande djur och regn och vind vilket gjorde att de fick en chans att bli höga träd i en så här hårt betad hage. FOTO: Iris Löfving

8. Planen efteråt

Restaurering tar tid. För att långsiktigt lyckas med din restaurerade betesmark är det viktigt att marken kontinuerligt betas och att igenväxning hålls undan. Planera för hur djuren ska komma dit, flyttas mellan fållor, ha tillgång till rent vatten och tillsyn. Ha en plan för hur du eller den som sedan ska nyttja marken kan göra det på ett så enkelt sätt som möjligt.

TEXT: Iris Löfving

Funderar du på om din mark är lämplig att restaurera till betesmark?

QR-koden tar dig till formuläret där du kan anmäla ditt intresse för rådgivning.

Sök annars på ”Rådgivning om ängs- och betesmarker” på Länsstyrelsens hemsida så hittar du formuläret och oss rådgivare inom ett rikt odlingslandskap.

Med vildgås på menyn

FOTO: Ingrid Lervik

En kväll i maj bjöd Hushållningssällskapet tillsammans med Ahla Mossens Vilthägn in till en matlagningskurs med vildgås på menyn. Kursen hölls på restaurang Ellens på Lilla Böslid där tio deltagare fick lära sig att tillaga gås med fokus på smak, teknik och tradition.

Gravad gåsröra i krustader, en av rätterna på matlagningskursen. Se receptet här intill. FOTO: Hushållningssällskapet

GRAVAD GÅSRÖRA - recept Oscar Jönsson, restaurang Ellens

Förrätt för 4-6 personer

100 g gravad gås
150 g Philadelphiaost
1 dl crème fraîche
¼ rödlök
2–3 msk dill
1 tsk dijonsenap
1 tsk citronjuice
salt och svartpeppar efter smak

Känns röran för fast, tillsätt mer crème fraîche

Skär den gravade gåsen i små bitar. Blanda Philadelphiaost och crème fraiche till en slät röra. Tillsätt rödlök, dill, dijonsenap och citronjuice. Vänd försiktigt ner den hackade gravade gåsen. Smaka av med salt och svartpeppar. Låt röran stå kallt minst en timme före servering. Spritsa eller bred ut på små snittar, crostini eller rostat bröd.

Garnera med dill, citronzest eller picklad rödlök.

FOTO: Annica Lindén

Vad tycker du om tidningen Lantbruksnytt?

Ända sedan år 1985 har tidningen Lantbruksnytt skickats ut till Hallands lantbrukare. Tidningen har publicerats i ett flertal olika skepnader genom åren med varierande upplaga och utseende. Syftet har varit att informera om aktiviteter som erbjuds inom projekt som finansieras av den gemensamma jordbrukspolitiken, men också att erbjuda läsaren intressanta artiklar om aktuella ämnen.

Just nu har vi en upplaga på tre nummer per år som skickas ut till nästan tre tusen mottagare, de flesta i pappersform och några som går ut via e-post. Vi som arbetar med tidningen strävar efter att ge läsaren en variation av lantbruks- och landsbygdsrelaterad läsning där alla kan hitta något som intresserar just dem.

Nu vill vi gärna höra vad just du tycker om tidningen som den ser ut idag. Gå in och svara på enkäten om Lantbruksnytt och ge oss gärna uppslag på vad du vill läsa om i kommande nummer.

ENKÄT

Du svarar på enkäten genom att skanna QR-koden nedan. Du kan också gå in på Länsstyrelsens hemsida och söka på ”Lantbruksnytt” så hittar du en länk till enkäten där.

Avsändare:
Länsstyrelsen i Hallands län
301 86 Halmstad

B
Hållbart med PostNord
Sverige, Port Payé
Posttidning – Ej retur

Anmäl dig till vårt digitala nyhetsbrev

HALLANDS LANDSBYGD

Utskicken riktar sig till dig som är verksam på landsbygden eller är intresserad av lantbruk och landsbygdsfrågor. Här hittar du också aktuella kurser, utbildningar och annat som är på gång i Hallands landsbygd!

Skanna QR-koden med din mobilkamera för att komma till anmälningssidan.

KOMMANDE KURSER OCH UTBILDNINGAR

Håll utkik i nyhetsbrev och Länsstyrelsens kalender

KURS

MINIMERAD BEARBETNING OCH CONSERVATION AGRICULTURE

2 juli 9.00-15.30 på Heagårds Egendom i Halmstad

Kursen handlar om att vi ska röra så lite i jorden som möjligt och arbeta med mellangrödor av olika slag. Vi kan då öka kolinlagringen och mångfalden i landskapet och dessutom jobba för att köra sparsamt med våra maskiner.

Kontakt: Gun Wallnedal
gun.wallnedal@lansstyrelsen.se
tel. 010-224 32 38

DEMODAG MED TEMAT "NY KRAFT TILL FRAMTIDENS LANTBRUK"

Nu är det klart att årets demodag på Lilla Böslid genomförs den 8 oktober. Årets tema är framtidens maskinkraft, med fokus på eldrift, biogas och autonoma lösningar. Under dagen visas både dagens och morgondagens teknik i praktiken.

Nytt för i år är demonstration av den nyanlagda solbruksanläggningen, en kurs om fossilfria drivmedel samt ett utökat fokus där även grönytemaskiner, truckar och minilastare finns med.

Målet är att skapa en dag som inspirerar till ett mer hållbart och klimatsmart lantbruk. Här visas bredden av lösningar som finns och ger en konkret bild av framtidens och dagens maskinpark.

Kontakt: Karin Nylander
karin.nylander@hushallningssallskapet.se
tel. 073-620 51 42

KURS

FINANSIERING - BANKERNAS KRAV

21 och 22 oktober 9.00-16.00

En kurs för att ge företagare kunskap och verktyg till att ge bankerna de underlag som krävs för en beviljad kredit.

BYGGHERREKURS — BLI BÄTTRE BESTÄLLARE

4 november

Läs om kursen på sidan 10-11 i tidningen.

RISKHANTERING I LANTBRUKSFÖRETAG

11 och 12 november 9.00-16.00

Kursen ger dig en genomgång av metoder och verktyg för att hantera risker i ditt företag. Kursen lotsar dig igenom en riskanalys av ditt företag som mynnar ut i en tydlig handlingsplan.

VAD INNEBÄR GENERATIONSSKIFTE?

Två tillfällen: 10 och 17 november 9.00-14.00

En introduktion kring generationsskifte.
Grunder, fallgropar och framgångsfaktorer när lantbruksfastigheter byter ägare.

Kontakt: Ingvor Johansson
ingvor.johansson@lansstyrelsen.se
tel. 010-224 33 93

NYHET

Höjd stödnivå för unga lantbrukare

Stödet till täckdikning och energiskog har höjts från 30 procent till 40 procent av utgifterna för unga sökande.

Du hittar alla kurser i kalendern på Länsstyrelsens webbplats:
www.lansstyrelsen.se/halland/kalender

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN